

ut supra ostensum est.¹ Unde relinquitur quod nullo modo Filius Dei assumpsit humanam personam.

Ad primum ergo dicendum, quod naturam humanam assumpsit Filius in atomo, id est, in individuo, quod non est aliud a supposito increato, quod est persona Filii Dei. Unde non sequitur quod persona sit assumpta.

Ad secundum dicendum, quod naturae assumptione non deest propria personalitas propter defectum alicujus, quod ad perfectionem humanae naturae pertineat; sed propter additionem alicujus, quod est supra humanam natu- ram, quod est unio ad divinam personam.

Ad tertium dicendum, quod consumptio ibi non importat destructionem alicujus quod prius fuerat, sed impeditonem ejus quod alter esse posset. Si enim humana natura non esset assumpta a divina persona, natura humana propriam personalitatem haberet; et pro tanto dicitur persona consumpsisse personam, licet improprie; quia persona divina sua unionem impedit ne humana natura propriam personalitatem haberet.

COMMENTARIUS.

1. Tribus modis dici potest assumpta persona: primo, proprie et formaliter, ut si ipsamet personalitas, atque adeo persona ut persona intelligatur assumpta, atque iterum terminari. Secundo, minus proprie, et tantum concomitantem, ut si assumpta natura existens in propria persona, conservata propria ejus personalitate.

2. Tertio adhuc minus proprie, et solum quasi extrinseco, ut si assumpta natura existens in propria persona, ita tamen ut per assumptionem in illa esse desineret, et propriam personalitatem amitteret: tunc dici posset assumpta persona quasi extrinseco, quia esset terminus a quo, praexistentis assumptioni; sicut per transubstantiationem dicitur panis vel vinum consecrari, tanquam materia ex qua fit transubstantiatio. In hoc ergo titulo omnes hos sensus videtur D. Thomas complecti; omnibus enim in corpore articuli satisfacit, quamvis primus sensus tanquam magis proprius potissimum intendi videatur.

3. Respondet ergo D. Thomas Filium Dei non consumpsisse personam. Probat, quia haec assumptione non supponit personam, sed ad illum potius terminata est; ergo non fuit as-

sumpta persona. Antecedens probat, quia si in Christi humanitate praecederet persona creata ante assumptionem, vel illam personalitatem amitteret per assumptionem, vel eam refineret: si primum dicatur, sequitur non potuisse humanitatem illam in eodem instanti assumti, in quo fuit creata, quia non potuit in eodem instanti habere personalitatem propriam, et illa carere; si vero dicatur secundum, sequitur in Christo esse duas personas, creatam et increatam, quod est contra fidem; quae ratio probat personam creatam nec formaliter nec concomitanter mansisse facta assumptione. Primam vero consequentiam argumenti probat D. Thomas, quoniam id, quod assumitur, supponitur assumptioni; quae propositione est valde notanda in hac materia, quam adeo per se notam D. Thomas existimavit, ut nulla probatione, sed sola terminorum explicatione indigere putaverit, sicut quod movet, inquit, praeintelligitur motu, est enim assumptio mutatio quedam ejus naturae, quae assumitur, et ideo eam supponit, sicut mobile motus.

In solutionibus argumentorum nihil notandum occurrit, tum quia per se clarae sunt, tum quia similia argumenta saepe in superioribus tractavimus.

ARTICULUS III.

Utrum persona divina assumpserit hominem¹.

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quia persona divina assumpserit hominem. Dicitur enim in Psalmo 64: Beatus quem elegisti et assumpsisti. Quod glossa exponit de Christo²; et Augustinus dicit, in libro de Agone Christ., c. 11, quod Filius Dei hominem assumpsit, et in illo humana perpessus est.*

2. *Præterea, hoc nomen, homo, significat naturam humanam; sed Filius Dei assumpsit humanam naturam. Ergo assumpsit hominem.*

3. *Præterea, Filius Dei est homo; sed non est homo, quem non assumpsit; quia sic esset pari ratione Petrus, vel quilibet alius homo. Ergo est homo quem assumpsit.*

Sed contra est auctoritas Felicis Papæ et martyris, quae introducitur in Ephesina Sy-

¹ 3, d. 6, q. 1, art. 1, et opusc. 1, c. 21, et op. 3, c. 215, et Rom. 1, lect. 3 fin., et Phil. 2.

² Gloss. ordi. et interlin.

COMMENTARIUS.

nodo¹: Credimus in Dominum nostrum Jesum Christum, de Virgine Maria natum, quia ipse est Dei sempiternus Filius et Verbum, et non homo a Deo assumpsitus, ut alter sit praeter illum; neque enim hominem assumpsit Dei Filius, ut alter praeter ipsum.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est², illud, quod assumitur, non est terminus assumptionis, sed assumptioni praetelligitur. Dictum est autem³, quod individuum, in quo assumitur humana natura, non est aliud quam divina persona, quae est terminus assumptionis. Hoc autem nomen, homo, significat humanam naturam, prout nata est in supposito esse; quia, ut dicit Damasc.⁴, sicut hoc nomen, Deus, significat eum qui habet divinam naturam, ita hoc nomen, homo, significat eum qui habet naturam humanam; et ideo non est proprium dictum, quod Filius Dei assumpsit hominem, supponendo (sicut rei veritas se habet) quod in Christo sit tantum unum suppositum, et una hypostasis. Sed secundum illos qui ponunt in Christo duas hypostases, vel duo supposita, convenienter et proprie dici posset, quod Filius Dei hominem assumpsisset. Unde et prima opinio, quae ponitur in 6 dist. tertii lib. Sentent.⁵, concedit hominem esse assumptionem; sed illa opinio erronea est, ut supra dictum est⁶.

Ad primum ergo dicendum, quod hujusmodi locutiones non sunt extendenda tanquam propriae; sed pie sunt exponenda ubicunque a sacris Doctoribus ponuntur; ut dicamus hominem assumpsit, quia ejus natura est assumpta, et quia assumptio terminata est ad hoc, ut Filius Dei sit homo.

Ad secundum dicendum, quod hoc nomen, homo, significat naturam humanam in concreto, prout scilicet, est in aliquo supposito; et ideo sicut non possumus dicere quod suppositum sit assumpsum, ita non possumus dicere, quod homo sit assumpsus.

Ad tertium dicendum, quod Filius Dei non est homo quem assumpsit, sed cuius naturam assumpsit.

¹ Ex Ephesin. Synodo refertur in Chalcedonen, act. 1, dum Nicenæ Syn. fides legitur.

² Art. præc.

³ Q. 3, art. 1 et 2.

⁴ Lib. 3, c. 4, in princ., et clariss. c. 11, circa finem.

⁵ Dist. 6, § 1.

⁶ Q. 2, art. 6.

nullatenus dicere audeo, sed Deum factum hominem fateor, ne si susceptum a Deo hominem dicero, duas videar prædicare personas. Et ad hanc tendit etiam ratio D. Thomæ in articulo, quia homo significat humanitatem ut subsistentem; sed Christus non assumpsit humanitatem ut subsistentem; ergo neque hominem; minorem probat, quia quod assumitur, supponitur assumptioni; sed humanitas ut subsistens non supponitur assumptioni, sed potius per assumptionem trahitur ad subsistentem; ergo. Quæ ratio ita etiam explicatur, quia quod assumitur, terminatur subsistentia Verbi; non terminatur autem homo, sed humanitas, quia homo significatur ut subsistens, et ut persona.

4. In primo argumento objicit D. Thomas testimonium Augustini, ex lib. de Agone Christ., c. 11, ubi ita loquitur: *Filius Dei hominem assumpsit*, quæ locutio frequens est apud illum, ut videre est 1. 9 de Civit., c. 17 et 21, et l. 10, c. 22 et 29, et ep. 66, et enarratione Psalmi 4 et 29, et sœpe alias, quem imitata sunt Concilia Tolet. VI et XI, in confessionibus fidei; et Anselm., lib. de Incarn., c. 5; citari etiam solet hæc locutio ex Concilio Ephes., et ex sexta Synodo, Act. 11, sed male, in illis enim locis non reperitur. Indicat autem eam locutionem Irenæ., lib. 5 contra hæres., c. 1; et Damasc., l. 3, c. 6. Ac denique in Cantico Te Deum laudamus, quod ab universa Ecclesia receptum est, dicitur: *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti Virginis uterum.*

5. Propter quæ nonnulli, et inter eos Ludovicus Vives, 9 de Civit., c. 17, reprehendunt D. Thomam qui negat, eam locutionem in rigore et proprietate sermonis esse veram. Sed D. Thomæ sententia communis est Theologorum, in 3, d. 6; et eamdem sequitur Alensis, 3 p., q. 4, memb. 7, ad finem, et sufficientissime probata est; et ideo ad Augustinum (et idem est de aliis Patribus) respondet D. Thomas in hac solutione, eam locutionem, ubi inventa fuerit, non esse extensandam, sed pie explicandam. Adhibet vero duas explications: prima est, ut homo dicatur assumptus, quia ejus natura assumpta est, et hanc indicavit supra Anselmus, qui tamen addit hanc esse veram, Deus assumpsit hominem, quia terminus communis solam naturam significat; hanc vero falsam, Deus assumpsit hunc hominem, quia jam designatur persona. Quæ tamen differentia non videtur admodum necessaria, quia in proprietate ser-

monis etiam homo significat naturam, vel subsistentem; si autem improprie loquamur, etiam hic homo potest significare hanc humanitatem. Secunda explicatio D. Thomæ est, ut Deus dicatur assumpsisse hominem, quia assumptio terminata est, ut Deus sit homo; in qua significatione verbum assumendi non significat actionem, ut est mutatio rei assumptæ, sed ut est veluti productio termini resultantis ex unione. Aliae expositiones adhiberi solent, sed illas omitto, utpote non ita proprias.

6. Alia argumenta, et solutiones eorum claræ sunt, et a Cajetano sufficienter expllicantur. Collige tamen obiter ex solutione ad secundum, cum expositione Cajetani, magis impropriam esse hanc locutionem, Homo assumpsitus est a Verbo, quam hanc, Verbum assumpsit hominem, quia subjecta magis instant materialiter quam prædicata, et ideo magis in priori locutione significatur suppositum vel personam hominis esse assumptam, quam in posteriori hoc indicetur, si proprio verbo assumptionis utamur, quod in rigore supponit, ut subjectum, totum id quod assumi dicitur.

ARTICULUS IV.

*Utrum Filius Dei debuerit assumere humanam naturam abstractam ab omnibus individuis.*¹

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Filius Dei debuerit assumere humanam naturam abstractam ab omnibus individuis. Assumptio enim humanæ naturæ facta est ad communem omnium hominum salutem; unde dicitur 1 ad Timot. 4, de Christo, quod est Salvator omnium hominum, maxime fideliuum. Sed natura, prout est in individuis, recedit a sua communitate. Ergo Filius Dei debuit humanam naturam assumere, prout est ab omnibus individuis abstracta.

2. Præterea, in omnibus, id, quod est nobilissimum, est Deo attribuendum; sed in unoquoque genere, illud quod est per se, potissimum est. Ergo Filius Dei debuit assumere hominem per se. Qui quidem secundum Platonicos² est ipsa humana natura ab individuis se-

¹ Sup. q. 2, art. 2, ad 3, et 5, ad 2, et q. 4, art. 2, ad 1, et 3, corp.; et 3, d. 5, q. 3, art. 3, ad 1, et d. 6, q. 1, art. 1, q. 3, ad 1.

² Ut patet ex Arist., 1 Metaph., text. 6 et 25.

varata. Hanc igitur debuit Filius Dei assumere.

3. Præterea, humana natura non est assumpta a Filio Dei, prout significatur in concreto per hoc nomen, homo, ut dictum est¹. Sic autem significatur, prout est in singularibus, ut ex dictis patet². Ergo Filius Dei assumpsit naturam humanam, prout est ab individuis separata.

Sed contra est, quod dicit Dam., in 3 lib.³: Deus Verbum incarnatum non eam, quæ nuda contemplatione consideratur, naturam assumpsit; non enim incarnatione hoc, sed deceptio et fictio incarnationis esset. Sed humana natura, prout est ab individuis separata vel abstracta, in nuda contemplatione cogitatur; quia secundum seipsam non subsistit, ut ibidem Damascen. dicit⁴. Ergo Filius Dei non assumpsit humanam naturam, secundum quod est a singularibus separata.

Respondeo dicendum, quod natura hominis vel cuiuscumque alterius rei sensibilis, præter esse, quod in singularibus habet, dupliciter potest intelligi. Uno modo, quasi per seipsam esse habeat præter materiam, sicut Platonici posuerunt. Alio modo, sicut in intellectu existens, vel humano, vel divino. Per se quidem subsistere non potest, ut Philosophus probat, in 7 Metaphysi.⁵, quia ad naturam speciei rerum sensibilium pertinet materia sensibilis, quæ ponitur in ejus definitione, sicut carnes et ossa in definitione hominis. Unde non potest esse quod natura humana sit præter materiam sensibilem.

Si tamen esset hoc modo subsistens natura humana, non fuisset conveniens ut a Verbo Dei assumeretur. Primo quidem, quia assumptio ista terminatur ad personam; hoc autem est contra rationem formæ communis, ut sit in persona, quia in persona individuatur. Secundo, quia naturæ communi non possunt attribui, nisi operationes communes et universales, secundum quas homo non meretur, nec demeretur, cum tamen illa assumptio ad hoc facta sit, ut Filius Dei natura assumpcta nobis meretur. Tertio, quia natura sic existens non est sensibilis, sed intelligibilis. Filius autem Dei assumpsit humanam naturam, ut hominibus in ea visibilis appareat, secundum illud

¹ Art. præcedent.

² Art. præcedent.

³ L. 3 Ort. fid., c. 11, circa princ.

⁴ Loco nunc citato.

⁵ Lib. 7 Metaph., tex. 26 et 27, tom. 3.

Baruch. 2: Post hæc in terris *visus* est, et cum hominibus conversatus est. Similiter etiam non potuit assumi humana natura a Filio Dei secundum quod est in intellectu *divino*; quia sic nihil aliud est quam natura *divina*, et per hunc modum ab aeterno esset in *Filio* Dei humana natura. Similiter non convenit dicere, quod Filius Dei assumpsit humanam naturam, prout est in intellectu humano; quia hoc nihil aliud esset quam quod intelligeretur assumere naturam humanam. Et sic, si non assumeret eam in rerum natura, esset intellectus falsus. Nec esset aliud ista naturæ humana assumptionis, quam fictio quædam incarnationis, ut Damasc. dicit¹.

Ad primum ergo dicendum, quod Filius Dei incarnatus, est communis omnium Salvator, non communitate generis, vel speciei, quæ attribuitur naturæ ab individuis separatae; sed communitate cause, prout Filius Dei incarnatus, est universalis causa salutis humanæ.

Ad secundum dicendum, quod per se homo non invenitur in rerum natura, ita quod sit præter singularia, ut Platonici posuerunt². Quamvis quidam dicant, quod Plato non intellexit hominem separatum esse, nisi in intellectu divino. Et sic non oportuit quod assumeretur Verbo, cum ab aeterno sibi affuerit.

Ad tertium dicendum, quod, quamvis natura humana non sit assumpcta in concreto, ut suppositum præintelligatur assumptioni, sic tamen assumpcta est in individuo, quia assumpta est ut sit in individuo.

COMMENTARIUS.

1. Cajetanus exponit, in hoc titulo non quærari hoc fieri potuerit, sed an fuerit expediens, unde explicando litteram articuli dicit, propterea D. Thomam non tantum docuisse fuisse impossibile humanitatem sic abstractam assumi, sed etiam non debuisse ita assumi, etiamsi fuisse possibile. Sed ego existimo D. Thomam voluisse docere illud modum incarnationis, et secundum se fuisse impossibile, et ad finem incarnationis, qui est redemptio nostra, esse ineptum et disconvenientem, et ideo titulum articuli sub illis verbis proposuisse.

2. Ex qua tituli intelligentia, tam clara relinquitur responsio D. Thomæ, ut fere nulla indigeat expositione. Quoniam vero Cajetanus

¹ Loc. citato.

² Apud Arist., lib. 1 Met., tex. 6 et 25.